

عنوان نشست: آسیب‌شناسی کلاس‌های چندپایه در آموزش دانش‌آموزان با آسیب شنوایی و ارائه الگو در جهت بهینه‌سازی آموزش و برنامه‌ریزی

واحد برگزارکننده نشست:	دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی
مسئول نشست:	دکتر فاطمه نیک‌خو (عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
تاریخ برگزاری نشست:	۱۴۰۲/۰۳/۰۹
اعضای هیأت علمی:	دکتر سعید رضایی و دکتر عسگر علی‌محمدی (عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
نمایندگان دستگاه‌های اجرایی مرتبط:	دکتر مژگان فرهیدی (رئیس پژوهشکده کودکان استثنایی)، دکتر اسماعیل برقی (معاون آموزشی سازمان آموزش و پرورش استثنایی)، فاطمه رشو (کارشناس توان‌بخشی سازمان آموزش و پرورش استثنایی)
مسئله محوری نشست:	وضعیت موجود آموزش در کلاس‌های چندپایه دانش‌آموزان با آسیب شنوایی (مزایا و معایب) بررسی وضعیت مطلوب آموزش در کلاس‌های چندپایه دانش‌آموزان با آسیب شنوایی ارائه راهکارهایی جهت دستیابی به الگوی آموزشی مناسب در کلاس‌های چندپایه بررسی حوزه‌های نیازمند بازنگری و بهبود بر اساس اولویت
سازمان‌های هدف توصیه سیاستی:	وزارت آموزش و پرورش، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، سازمان بهزیستی کشور، صدا و سیما جمهوری اسلامی

چکیده مباحث طرح‌شده:

آموزش فرایندی اجتماعی-فرهنگی است که به وسیله آن می‌توان به اجرا، دوام، انتقال و اصلاح فرهنگ یک جامعه پرداخت و پیشرفت یک سرزمینی را تضمین کرد. برای دستیابی به این هدف حیاتی، آموزش نه تنها باید در خدمت افرادی باشد که از نظر شناختی، روان‌شناختی، جسمانی و تحصیلی شرایط عادی و بهنجاری دارند، بلکه باید به افرادی که دارای نیازهای ویژه و استثنایی هستند نیز خدمات‌رسانی نموده و توجه نماید.

با توسعه و تنوع نیازهای انسانی و افزایش توجه به امر تعلیم و تربیت در جوامع، اشکال متفاوتی از آموزش و کلاس داری مطرح می‌شود که بعضاً با کلاس‌های درس سنتی تفاوت داشته و نیازمند به بررسی و توجه بیشتر در راستای پیشبرد اهداف آموزشی است. محدودیت‌هایی از جمله شرایط خاص اقلیمی، منابع مالی محدود و کمبود نیروی آموزشی شرایط را به گونه‌ای رقم زده که در برخی موارد امکان تشکیل کلاس مستقل در هر پایه و گروه سنی مقدور نیست و به ناچار شیوه‌های جایگزین از جمله سامان‌دهی دانش آموزان به ویژه در مقطع ابتدایی در کلاس‌های چندپایه^۱ مورد توجه سیاست‌گذاران آموزشی قرار می‌گیرد. منظور از آموزش چندپایه موقعیت‌هایی است که در آن دانش‌آموزانی که از نظر سن، مهارت، توانایی و پایه‌های تحصیلی متفاوت هستند در یک کلاس و توسط یک معلم آموزش می‌بینند. از نظر سازمانی، آموزش چندپایه می‌تواند شکل‌های گوناگونی به خود بگیرد: از مجموعه‌ای از پایه‌های آموزشی معمولی زیر نظر یک آموزگار تا محیط‌های آموزشی که اصولاً هیچ گونه پایه بندی ندارد. به این ترتیب مدارس چندپایه، نقطه مقابل مدارس سنتی است که در آن دانش آموزان هر پایه در اتاقی جداگانه و با آموزگاری ویژه خود آموزش می‌بینند. در تحلیل کلاس‌های چندپایه دو دیدگاه موافق و مخالف وجود دارد. برخی وجود این کلاس‌ها را به مانند فرصتی برای آموزش و پرورش به شمار آورده‌اند و برخی دیگر این کلاس‌ها را جز معضلات آموزشی می‌بینند که بایستی از میان برداشته شود. آموزش کودکان استثنایی با چالش‌های منحصر به فردی روبرو است. کودکان استثنایی دارای نیازهای متنوع آموزشی، اجتماعی، ارتباطی، هیجانی و شناختی هستند که هر کدام حمایت‌ها و مداخلات ویژه‌ای را می‌طلبد. از طرفی پراکندگی جغرافیایی، کمبود معلم و متخصص، استانداردهای کلاس آموزشی به ناچار شرایط را به گونه‌ای فراهم می‌سازد که تعدادی از دانش آموزان با نیازها و شرایط آموزشی متفاوت در کنار یکدیگر در یک کلاس قرار بگیرند؛ بنابراین قرار دادن دانش آموزان استثنایی در کلاس‌های چند پایه معلمان را با شرایط و چالش‌های ویژه‌ای روبرو می‌سازد. یکی از گروه‌های عمده شاغل به تحصیل در مدارس استثنایی کودکان با آسیب شنوایی هستند. آسیب شنوایی

معلولیتی پنهان است که در صورت عدم تشخیص و مداخله به موقع اثرات جبران‌ناپذیری را در مهارت‌های ارتباطی، اجتماعی، هیجانی و تحصیلی ایجاد می‌کند. پیشرفت‌های متعددی که در حوزه تشخیص و مداخله آسیب‌شنوایی صورت گرفته است منجر به رشد مهارت‌های زبانی در این گروه گردیده و موجب شده که حداقل تفاوت بین کودکان با آسیب‌شنوایی و همسالان عادی به لحاظ مهارت‌های ارتباطی وجود داشته باشد که همین موضوع تمایل خانواده‌های کودکان با آسیب‌شنوایی جهت حضور فرزندشان در مدارس عادی را سبب می‌شود؛ کاهش تعداد دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی در مدارس استثنایی و تعطیلی مدارس باغچه‌بان مؤید این موضوع می‌باشد. از طرفی کودکان با آسیب‌شنوایی گروه همگنی نیستند. تنوع در شدت و نوع آسیب‌شنوایی، سن تشخیص، وسایل کمک‌شنوایی و میزان بهره‌مندی از خدمات توان‌بخشی منجر به تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای در مهارت‌های ارتباطی کودکان با آسیب‌شنوایی می‌شود و شیوع اختلالات همبود از قبیل مشکلات شناختی در کودکان با آسیب‌شنوایی این تفاوت‌ها را افزایش می‌دهد. تحقیقات حاکی از آن است که درصد قابل توجهی از کودکان با آسیب‌شنوایی شاغل به تحصیل در مدارس استثنایی علاوه بر آسیب‌شنوایی مبتلا به اختلالات همبودی از قبیل مشکلات شناختی و عصب‌تحوالی می‌باشند که آموزش‌های ویژه و بعضاً منحصر به فردی را می‌طلبد.

توصیه‌های سیاستی:

- ۱- تعیین الگوی وضعیت موجود و چالش‌های آموزش مؤثر در کلاس‌های چند پایه دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی
- ۲- درک چالش‌ها و آسیب‌های آموزشی در کلاس‌های چندپایه دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی و عوامل مرتبط با آن می‌تواند گامی مهم در بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی باشد تا بتوان از این طریق برای ارتقاء کیفیت و عدالت آموزشی برای دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی تلاش کرد.
- ۳- به کارگیری اصول و مبانی تربیت اسلامی

۴- طراحی شیوه آموزشی که با شرایط دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی بیشترین همخوانی را دارد. به طور کلی، با شناسایی آسیب‌ها و متغیرهای مؤثر در این زمینه می‌توان به اعتلای آموزش برای دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی کمک کرد. همچنین، با شناسایی عوامل بالقوه، تسهیل‌کننده‌ها و موانع آموزش مؤثر در کلاس‌های چندپایه دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی، مدیران و کارشناسان می‌توانند راهبردهای لازم را اتخاذ نمایند.

۵- توجه به فناوری‌های نوین در تنظیم محتوای دروس
استفاده از فناوری‌های نوین می‌تواند به آموزش و پرورش افراد عادی کمک نماید؛ بنابراین استفاده از فناوری‌های نوین برای آموزش و افراد با نیازهای ویژه نیز در مورد توجه قرار گیرد. استفاده از فناوری‌های نوین می‌تواند به تعمیق مطالب درسی کمک نماید.

۶- به‌روزرسانی محتوای دروس بر اساس تقاضاهای جامعه
با توجه به ضرورت آموزش و پرورش در حوزه کودکان استثنایی لزوم توجه به نیازهای دانش‌آموزان و فراهم ساختن شرایط در جهت رفع نیازها ضروری به نظر می‌رسد. یکی از گزینه‌های آموزشی پیش رو کلاس‌های چندپایه است که بررسی نقاط و قوت آن و نیز ارائه راهکارهای اجرایی در جهت رفع نقایص آن به ویژه در حوزه آموزش کودکان استثنایی لازم است. دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی گروه همگنی نیستند و نیازهای آموزشی و ارتباطی متنوعی دارند. حضور آن‌ها در کلاس‌های چند پایه مستلزم شرایط متفاوت آموزش و ارتباطی است؛ به ویژه آنکه درصد زیادی از دانش‌آموزان شاغل در مدارس استثنایی دارای اختلالات همبود با آسیب‌شنوایی از قبیل مشکلات شناختی، اختلال طیف اتیسم و اختلالات یادگیری هستند که شرایط آموزشی و ارتباطی را برای آن‌ها منحصر به فرد می‌سازد. از طرفی حجم بالای مطالب، تعداد زیاد دانش‌آموزان در کلاس‌های چندپایه با نیازهای آموزشی متنوع و تجربه و تخصص ناکافی معلمان در حوزه آموزش مشکلات را دو چندان می‌کند. از این‌رو توجه به نیازهای دانش‌آموزان و معلمان در کلاس‌های چندپایه و ارائه راهکار در جهت ارتقای کیفی آموزش ضروری به نظر می‌رسد.